

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frankova ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism na sprejemanju. Izhaja vsak tistrek. Naročnina letno 60 Dln. za inštitucije 80 Dln. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posebej. Pošt. ček. rač. 11.197. Telefon 3113

Stalnost in premeščanja učiteljstva

Zakaj zahtevamo stalnost za učitelje?

Osnova vsega pravnega položaja učiteljskega je njegova stalnost na službenem mestu. Stalnost je predpogoj za uspešno delovanje in je argumentirana z globokimi pedagoško-psihološkimi razlogi.

Najvišji je pravni argument, da mora biti učiteljevo delo v šoli in pri narodnem izobraževanju zaščiteno tudi s strani državne uprave. Država je dala sankcijo učiteljevemu delu v šoli in izven nje, pri čemer mora biti učitelj zaščiten pred vmešavanjem nedržavnih faktorjev v to njegovo delo, ki ga favorizira sama država.

Psihološki argument za potrebo take zaščite je, da le človek, ki se čuti pravno popolnoma zavarovanega in zaščenega, lahko postane dovoljno močan in odločen, da mirno in nemoteno dela v predpisanem pravcu.

Pedagoški argument pa je, da učiteljevo pedagoško, izobraževalno in vzgojno delo v mejah državnih zahtev in pedagoških načel, nujno zahteva stalnost. Stalnost v službenem kraju je za proučevanje krajevnih prilik, učencev, roditeljev, prirode, družbe in vseh faktorjev, ki posredno ali neposredno vplivajo na izobraževalni in vzgojni proces, za učitelja nujna potreba, kar pri ostalem državnem uradništvu ne pride v taki meri v poštev.

Za to delo, ki zahteva čelga in konstruktivnega človeka, ki misli samo na realiziranje svojih poklicnih smotrov, ki mu jih predpisuje država, je treba stalnosti, ki mu omogoča nemoteno vršenje nalog kot človeku in državljanu.

Izobraževanje in vzgoja spadata med najdelikatnejše delo t. j. delo duševnega udejstvovanja. To delo ne more biti pozitivno, ako se čisto prekinja in opuša ali ga nadaljuje druga oseba, ki je nenadoma poslana, da nadomesti premeščena. Pedagoško delo ni materialno, ni mehanično, ni administrativno delo, ki bi se dalo takoj — brez velike škode — nadaljevati in dovršiti z osebo, ki ga ni sama pričela in vršila. Proces tega duševnega dela zahteva od učitelja velike požrtvovalnosti.

Pravni pogoji

za učiteljevo šolsko in izvenšolsko delo.

Ali pa more postojati popolna predanost za učiteljski posel v šoli in izven nje, ako poleg gornjih pedagoško-psiholoških razlogov ni podana tudi sankcija v pravnem oziru? Ta mora usmerjati učiteljsko stalnost pri delu v smer, ki je pravilna. Pravo učiteljevo delo mora imeti vedno tudi pravno sankcijo stalnosti.

V življenju je polno raznih naziranj in tudi raznih ozirov glede učiteljevega dela pri narodnem izobraževanju. To polje je ono poprišče, na katerem pride učitelj, kot kulturni in državni delavec, najlažje in najpreje do sporov. Te spore povzročijo naziranja, ki jih imajo vnanji činitelji glede tega dela ter z ozirom na njihove ideje in miselnosti o učiteljevem izvenšolskem delu. V tem pojmovanju se skrivajo razlogi, ki so na eni strani povod poveljevanja učiteljevega državnokonstruktivnega dela, na drugi strani pa se izpreminjajo v pritožbe proti tozadevnemu delu učitelja. To delo je za sedanjost dobo enako vredno in enako pomembno kakor za šolsko delo, ter se stavijo glede tega dela tudi enake zahteve s strani oblasti. Toda to je istočasno tudi opolzek teren za učiteljevo lepo vzvišeno nalogo in za njegovo stalnost na službenem mestu.

Zato zahteva to delo najpopolnejšo učiteljevo usposobljenost, vsestranski takt, opreznost in preudarnost, posebno še zato, ker nima učitelj za izvenšolsko delo nikakih točnih predpisov in instrukcij s strani državne uprave, ki bi regulirali razmere in usmerjali delo v znošno stanje.

Potreba podrobnih predpisov

za učiteljevo izvenšolsko delo.

Neobhodna je torej potreba, da državna uprava izda podrobne instrukcije za učiteljevo delo izven šole, za delo v vseh kulturno-prosvetno-humanitarnih ustanovah. Ti predpisi naj bi učitelja uvajali v pravilno tozadevno delo, istočasno pa naj bi ga obvarovali tudi od prenapetosti in pogršk, v katere lahko zapade zaradi pomanjkanja navodil. Obvarovali pa naj bi ga tudi pred spori in nasprotji z okolico, kateri nastanejo ravno iz gornjih razlogov. Na ta način naj se obvaruje učitelj pogršk pri izvenšolskem delu in štiti dostojanstvo učitelja-uradnika.

Zaščita učitelja v pogledu izvenšolskega dela.

Dokler se ne izdelajo in objavijo točne instrukcije za učiteljevo izvenšolsko delo, dela učitelj po svoje. Dane so zato vse možnosti, da greši ter pride v nasprotje s svojo okolico in je zaradi nastalih nesoglasij in nasprotij, izvirajočih iz tega dela, preganjan in premeščen. Veliko vprašanje pa je, ako je

vselej učitelj tudi resnično kriv nasprotij, ki nastajajo v kraju med njim in okolico. Ne verujemo! Mi verujemo, da je v največjih primerih kriva tem nasprotjem učiteljskega protivna stranka. Je pa ta stranka pri merodajnih faktorjih, kot stalna v istem kraju, najčešče a priori v pravu in se jo skuša zadovoljiti čisto na škodo pravega in dobrega učitelja. Koliko se v tem primeru greši, je tako očitno, da ni potreba podrobnega dokazovanja.

Vzroki učiteljskih premeščenj in preganjanj.

Nehote se moramo vprašati pri sedanjih pojavih, kaj so prav za prav vzroki učiteljskih premeščenj med šolskim letom in, ali se ti vzroki in premeščitve res ne dajo odpraviti. Navesti hočemo samo nekaj primerov.

Največ premeščenj zahteva med šolskim letom učiteljstvo samo. To bi bilo nemogoče, ako bi obstojali pravilni razpisi prostih službenih mest, ki se izpraznijo med šolskim letom. Pogosto pa tudi učitelj prosi za službeno mesto ter ga tudi dobi. Toda kmalu vidi, da mu kraj ne prija. Zato uporabi vse sile, da se spravi s tega mesta čimprej proč. V tem pogledu morajo glede premeščenj svoj del krivde sprejeti na sebe naši tovariši in tovarišice sami. Učitelji bi sami ne smeli dovoljevati, da nekdo zaprosi za mesto, a takoj tudi skuša zbežati iz dotičnega kraja drugam. Ako je mesto dobro ali slabo, bi morali prizadeti vztrajati vsaj leto dni, ako hočejo koristiti lastnim interesom stanu. Po navadi se dozdavajo mnoga mesta na prvi pogled lepša in boljša ter mora imeti učitelj v sebi veliko mero stočnosti in asketizma, da vztraja na takem »strašnem mestu«.

Politična premeščanja učiteljstva.

Del učiteljskih premeščenj je uvrščati v tako zvano »politična premeščanja«.

Dokler bodo obstojale politične stranke v državi, bodo na dnevnem redu taka premeščanja, ker je tudi učitelj politična edinica v kartah politikov. Tudi on se zameri »znane-mu nasprotniku«, ki takoj »pri svojih ljudeh« in »svojih pristojnih organi« pokrene vse, da se izvrši premešitev učitelja.

Ta politična ali bolje rečeno »praznarska premeščanja« so bila pri nas v praksi ravno v najbohotnejšem cvetju za časa najsvobodnejšega strankarskega življenja. V analizah učiteljskega stanu sta dobro znani in zapisani po svetovni vojni dve ministritvi v tem pogledu, ki sta v velikih množinah premeščali strankarske nasprotnike — učitelje. Eno ministritvo je premeščalo, a drugo, ki je došlo za njim, je izvrševalo — »reparacije«.

V največ primerih so bili ti učitelji po večini mirni ljudje, politično pasivni, a so bili premeščeni kljub temu iz razloga — ker so pripadali drugi stranki. Tako se je vselej in povsod dogajalo v preteklosti!

Politična prava in dolžnosti učiteljstva.

V sedanjem političnem življenju uživa učitelj vse pravice polnoletnega državljanja in od njega se zahteva, kakor od vseh državljanov, da mora biti konstruktiven državljan kraljevine ne samo glede strokovnega dela, temveč tudi v političnem življenju. Mislimo, da se učitelj po večini popolnoma zaveda svoje dolžnosti in da člani učiteljskega združenja v večini tudi izpolnjujejo te dolžnosti. Za združenje je eden najstarejših ciljev, čuvanje narodnega in državnega edinstva in konstruktivno jugoslovenstvo, ki ga ne more nikdo združenju osporiti.

Pravilen disciplinski postopek proti učiteljstvu.

Naša zahteva je, ako se nekdo izmed učiteljstva zavestno ali nezavestno načelno pregreši, da se proti njemu vzgojno in pravilno postopa. Ta pravilni postopek naj se zrcali v tem, da se izčrpajo pri disciplinskem postopanju proti učiteljstvu najprej lažji pravni leki, katerim naj kot najvišja kazen sledi premešitev. Edino to je vzgojno!

Novo politično stremiljenje navaja naše tovariše k drugačnim metodam dela, kakor so »skakanje na mizo«. Učitelj je vzgojitelj in z ozirom na to tudi voditelj in primer vsej okolici. Kako hoče vzgajati svojo okolico oni, ki sam ni dovoljno vzgojen v širokogrudnosti, strpnosti in duhovnem viteštvu, ki mora biti najgloblja vsebina in odlika učitelja vzgojitelja žentlemenstva, ki ga je sedaj treba imeti več, nego kdajkoli. To so najlepši znaki in je najlepša notranjost učitelja-politika. Šarlatanske metode, hujskanje, demagogija, nekočnost in prazno fraziranje ni vredno sedanje dobe in ni dostojno učitelja.

Gospodarsko delo učiteljstva.

V mnogih primerih se je izkazalo, da je učiteljevo gospodarsko in zadržno delo mnogim »trn v peti«. Učitelj je predisponiran za-

drugar, ker njegova ideologija kot človeka temu ustreza. Ni srečnejše rešitve v veliki socialno-ekonomski borbi med individualizmom in kolektivizmom kot je rešitev, ki jo daje zadržni princip. To delo favorizira tudi država, ker je to najprikladnejša gospodarska oblika za naše razmere. Od pritiska individualizma in eksploatacije kolektivizma nas osvobodí lahko edino pravo zadrugarstvo.

Preganjanje učiteljstva zaradi gospodarskega dela.

In kaj sledi? Mnogi učitelji, ki delajo na zadržniški polju, imajo velike nepravilnosti s strani krajevnih čifutov, katerih interesi so postali zaradi učiteljskega zadržniškega dela ogroženi. (Tudi to ne velja za naše razmere, pač pa je enak pojav nasprotstvo, ki izvira iz strankarske opredeljenosti zadrug. Op. prev.) In ta čifut (Pri nas nasprotna zadruga. Op. prev.) ne izbira sredstev, da učitelju opomni, da ga onemogoči in končno povzroči učiteljevo premešitev ter zadrugi, v kateri učitelj dela, smrtni udarec.

Mislím, da bi se moralo imeti vse to v vidu in bi bilo treba tovrstno učiteljevo delo štiti in odobravati, mu dati poudarek in celo nagraditi.

* V našem poimenju besede to ne odgovarja, ker je zadrugarstvo sigurno kolektivistična gospodarska oblika. Op. prev.

Kako dati učiteljstvu polno zaščito pri njegovem delu.

Vsi materialni vzroki, ki so povod učiteljskim premeščanjem, se dajo z majhno težko odpraviti. Nepotrebno premeščanje učiteljstva med šolskim letom je treba skriti in omejiti vsestransko.

Ako se zahteva premešitev učitelja s strani kake osebe, ki ji je učitelj »v napotje« ali se zahteva taka premešitev od kakega društva ali druge ustanove, je dolžnost uprave zahtevati pred vsakim ukrepom podrobne podatke in informacije o delu dotičnega učitelja ter je treba vselej učitelja vzeti v zaščito, ako je odličen kot učitelj, kot državljan, ako je neoporečen v družinskem pogledu in kot socialni delavec pri zadržništvu, sokolstvu ter pri ostalih kulturnih ustanovah.

Tako piše »Narodna Prosveta« v 52. številki!

Poudarjamo ponovno, da si učiteljstvo želi v večji meri zaščite svojega dela, ki ga vrši po službenem in državnem nalogu ter želi, da se tudi mere pri pregreških ne izčrpavajo samo v čisto prenapetih premeštitvah, temveč se uporabljajo tudi v tem pogledu vzgojnega disciplinskega sredstva opominov in ukorov, katerim postopoma naj sledi šele kazenske premeščitve. Takojšnja uporaba kazni premeščenja se nam zdi nevezgajno, ker vsakdo popravi svojo pogrško lahko šele tedaj, če se mu je pravočasno povedalo, s čim se je pregrešil.

„Težka zadeva“

Na raznih zborovanjih učiteljev v dravski banovini so ugotovili zbovalci na podlagi uradnih podatkov, da živi v dravski banovini že okoli 1000 usposobljenih učiteljskih moči, ki čakajo že cela leta na namestitve. To število raste od leta do leta in tako se vedno bolj množe vrste »solanega proletariata«. Ta težka zadeva je prišla na razgovor tudi v parlamentu in nar. poslanec g. Koman je pri tej priliki rekel v svojem govoru med drugim: »Že gg. Dobravič, Petrovar in Krejci so se dotaknili v svojih govorih vprašanja omoženih učiteljev; niso pa predlagali nič konkretnega, kako bi se dalo izboljšati stanje številnega nezaposlenega učiteljstva. Jaz, ki sem kmet, bi predlagal, naj se odpuste iz službe v prvi vrsti vse one učiteljice, ki so poročene z višjimi državnimi ali drugimi javnimi uradniki ali pa z možmi svobodnih poklicev (odvetniki, zdravniki itd.). Kakor hitro namreč te žene postanejo matere, ne morejo več opravljati svoje službe tako, kakor bi bilo treba, ker jih ovira pri tem njihova dolžnost do rodbine. Prav tako pa tudi ni prav, da vlečeta mož in žena vsak svojo plačo, dočim čaka na stotine mladih učiteljev in učiteljic zastoj na kos kruha. Na mesto vsake odpuščene poročene učiteljice bi jaz nastavljal po 2 ali 3 mlade učne moči, ker je dovolj praznih mest, z mesečno plačo po 500 do 600 dinarjev za prva leta. To bi bilo še vedno boljše kakor nič; živimo namreč v težkih časih in zavedati se moramo, da so ljudje brez posla vedno in povsod velika opasnost! Mladim učiteljem bomo morali prej ali slej zaupati naše otroke v vzgojo. Zato pa moramo učiteljstvu zagotoviti službe, čeprav skromne. S tem bomo dosegli sledeče: 1. zmanjšali bomo brezposelnost in vrstah solanih ljudi; 2. zmanjšali bomo število nezadovoljencev in 3. zagotovili bomo res patriotično vzgojo našega naraščaja. Prosim Vas, gospodje, da premislite moj predlog, ki je brez vsakih žrtv izvedljiv.«

Predstojatelj vrstice je priobčil »Kmeti list« z dne 1. februarja 1933, št. 5. Članek je del govora g. poslance Komana v razpravi o proračunu ministritva prosvete. G. poslanec Koman je prijatelj našega stanu in ne dvomim o dobrohotnosti njegovih predlogov. Ker pa je načrt g. poslance gotovo resen in globoko posega v učiteljski položaj, naj še jaz kaj dodam.

Najprej naj povem, da sledeča izvajanja niso mnenje sekcije združenja jugoslovenskega učiteljstva za dravsko banovino, pa tudi ne predlogi uredništva »Učiteljskega tovariša«, na katerega naj se torej nihče ne jezi, če morda komu ne bo vse všeč, kar sledi z ozirom na izredne razmere, v katerih živimo.

Omožene učiteljice! To vprašanje ni od včeraj. Mnogo se je o tem razpravljalo na naših zborovanjih. Osebnost sem mnenja — in prosim, naj mi tega prizadej preveč ne zamerijo — da bi morala vsaka učiteljica, ki se poroči, podati ostavko na službeno mesto.

V tem pogledu mi lahko kdo dokazuje, kar hoče, ne bo me prepričal, pa če bi bilo radi tega prizadej vseh mojih sedem hčera. Pred vojno se je lahko samo učitelj poročil z učiteljico, po vojni pa smo v tem pogledu precej širokogrudni. Sem torej radikalen in zastopam mnenje, da se v bodoče tudi zakonska zveza učitelja z aktivno učiteljico ne tolerira več. Strah, kaj bi se morda godilo radi tega na številnih dvorazrednicah, je prazen, saj so na teh lahko nastavljene samo moške ali samo ženske osebe. Vprašanje ročnega dela bi se že kako uredilo. Tudi učiteljeva žena naj se torej posveti v prvi vrsti in v polni meri gospodinjstvu in materinstvu. Če pa ima veselje in ji preostaja časa, oh, koliko dobrega lahko stori poleg soproga izven šole za občane in njihov napredek. Če sem govoril odkrito besedo o omoženih učiteljicah, naj takoj dodam, da bi moral celibat še v večji meri veljati za žene, ki so zaposlene v katerikoli drugi državni službi. Kdor ni v položaju, da preživi ženo in družino, naj se ne zanaša na ženinovo službo in naj ne sili v zakonski jarem.

Zlasti v težki krizi, ki jo preživljamo, bi ne smelo biti v tem pogledu nobenih kompromisov in nobenih izjem. Da tisoč tovarišic in tovarišev strada in morda tudi marsikateri starši z njimi, drugi pa celo v sedanjosti svetovni krizi pri dvojni plači žive boljše in komodnejše kakor kdajkoli, povejte mi no, ali ni to neodpušljiv greh?

In dalje: Naša država se ima boriti z velikimi gospodarskimi težkocami in po pravici pričakuje zlasti od uradništva, torej ne samo od učiteljstva, ki je v ogromni večini prežeto z nacionalnim duhom, da se bo žrtvovalo za državo do skrajnosti. S plačami se ne more več navzdol, zato pa, kdo laže pomaga kot dvojnoslužbarji?

Ne strinjam pa se s poslancem Komanom v tem, da bi se katerikoli poročena učiteljica odpustila iz službe brez vsega. Dokler gre državi trda za denar, naj se postavijo vse poročene učiteljice na razpoloženo, država pa naj jim zagotovi, da bodo ob ugodnejših prilikah dobile vse, kar jim gre po odsluženih letih. Kar velja za aktivne poročence, naj velja tudi za upokojene zakonske druge. V obeh primerih seveda pod pogojem, da moževa plača ali pokojnina zadošča za današnjim razmeram nujno potrebno prehrano in druge neobhodne izdatke.

Pa bo kdo dejal: Nad vse kruto je, kar predlagas. Odgovorjam: Tebe in Tvoje družine ne bo konec, če boš imel samo ene službene prejemke, kakor jih imam jaz z veliko neprekrbljeno družino, onih tisoč naših mladih tovarišev pa bo lahko takoj nameščenih in rešenih gladi, ki vsak dan bolj pritiska nad večino teh revežev, saj že po dve in nekateri tri leta čakajo na službo. Upajmo, da kriza ne bo večna in mogoče bo Tvoja boljša polovica manj časa brezposelna, kot že uživajo grenki brezposelni kruh mladi absolventi naših učiteljskih šol.

Končno se ne strinjam z mnenjem gosp. poslance Komana, naj bi se na mesto vsake odpuščene učiteljice nastavilo po 2 ali 3 mlajše moči, in sicer z mesečno plačo po 500 ali 600 Din. To pa zato ne, ker bi se prvič ustvaril nov razred recimo na pol brezposelnih. Drugič bi bilo skrajno krivično, da bi bili dve vrsti učiteljic istih službenih let in različnih plač, ker bi končno 500 dinarska učiteljica

morala opravljati isto delo kot njena ožja tovarišica 900 dinarska, bi tudi to vzbujalo nevoljo, ki bi dobi vzgoji mladine ne bila v korist. Sicer pa tudi g. poslanec Komanu ni neznan, da se za 500 Din laže dobi v mestu hrana kot na deželi. Kdo pa bo preskrbel mladi učiteljici vse drugo?

Laže naj torej le ostanejo take kot so, saj draginja celo raste. Po mojem predlogu bi mogli zaposliti vse brezposelne učiteljske moči, ne da bi se državni budget obremenil.

Menim, da bo celo na boljšem za precej milijonov.

Res, da bi ob izvedbi vsega povedanega marsikatera uradniška, oziroma učiteljska družina z dvojno plačo bila prisiljena nekoliko omejiti svojo dosedanje udobnost, toda stradal — če razmere ostanejo kot so — ne bo nihče. Glavno pa je to: Ustrezno bi bilo socialni pravičnosti in v veliki meri pomagano državi, ki je v težavah, a nam mora biti baš zato še bolj ljuba in draga. B.

Splošne vesti

— **Predsednik J. U. U. pri g. prosvetnem ministru.** Tov. Damjan Rašić, predsednik Jugoslovenskega učiteljskega združenja, je bil 1. februarja pri g. prosvetnem ministru in ga ponovno naprosil, da bi odstopil od namena onemogočiti osnovnošolskim učiteljem, da postanejo nadzorniki. Tov. predsednik je poudaril, da smatra učiteljstvo osnovnih šol, da pripada mesto sreskih šolskih nadzornikov njemu. Učitelji imajo najboljše kvalifikacije za ta mesta in niso krivi, da ni bil že od ujedinenja do danes niti enkrat objavljen razpis nadzorniških mest, a je povsem gotovo, da bi se z izbiro moglo dobiti najboljših nadzornikov. Od učiteljev, ki so dovršili dve ali štiri leta Višje pedagoške šole, bi prišli za nadzornike v pošteve le oni, ki so dovršili na tej šoli pedagoško skupino. Predsednik je izrazil bojazn, da bo s tako reformo prizadet stan, ki tega ni zaslužil.

UČITELJSKA TISKARNA

Ljubljana — Frančiškanska ulica 6

— Ker bo kmalu ustanovni občni zbor društva za zgradbo »Učiteljskega doma ob morju za dravsko banovino«, pošljite čimprej prijavnice!

— Pošljite prijavnice za »Učiteljski dom ob morju«, ker bo kmalu ustanovni občni zbor, s katerim se bo pričelo s podrobnim delom za čimprejšnjo postavitev našega doma ob morju!

— **Nov učiteljski list.** V Skoplju je izšla prva številka revije »Učiteljski pokret« pedagoško-socialnega časopisa. Dvojna številka lista obsega 84 strani in prinaša precejšnje število pedagoških člankov. Ima tudi književni in pedagoški pregled. List bo izhajal mesečno in stane Din 50.— letno.

— **Pevski zbor državne učiteljske šole** iz Ljubljane bo priredil v nedeljo, 19. t. m. ob 3. uri popoldne koncert narodnih in umetnih pesmi v osnovnošolski telovadnici v Novem mestu. Omenjeni zbor je že nekajkrat nastopil v Ljubljani in dosegel lepe uspehe. Okoli stočlanski zbor naših bodočih učiteljic in učiteljev je pod vodstvom gospoda profesorja Ivana Repovša naštudiral prav pester program, s katerim bo pokazal svoje izvenšolsko delovanje. Učiteljstvo naprosamo, da poseti koncert in ga mladini prav toplo priporoči.

— **Ročni slovar o slovanskem narodnem verovanju.** Znana velika založna tvrdka Walter de Gruyter & Co v Berlinu bo na pobudo kongresa slavistov izdala »Handwörterbuch des slavischen Volksglaubens«, ki ga urejuje dr. Schneeweis v Pragi, bivši lektor nemškega jezika na beograjski univerzi. Delo bo izšlo v 4 zvezkih. I. zvezek bo obsegal rastline, II. živali, III. človeka in občestvo, IV. nebo

in zemljo. Sodelujejo pa: za Srbobrovce V. Čajkanović v Beogradu, za Čehoslovake K. Chotek v Pragi, za Poljake A. Fischer v Lwovu, za Bolgare St. Romanski v Sofiji, za lužiške Srbe J. Schneider v Budišinu, za vzhodne Slovence Dimitrij Zelenin v Leningradu. Za nas Slovence je bil določen rajni kustos Etnografskega muzeja v Ljubljani dr. Stanko Vurnik, ki je že razposlal raznim gospodom navodila za zbiranje potrebnega slovanskega gradiva. Dr. Schneeweis me je sedaj naprosil, naj prevzamem od Vurnika začeto delo, kar sem tudi obljubil. V zapuščini sem našel nekaj Vurnikovih ekscerptov iz knjig in le malo poslanega gradiva. Ni mi znano, komu je poslal navodila za zbiranje, kdo je že odpisal gradivo, s kom si je o tej stvari dopisoval in kake načrte je še imel. Ker mora biti delo za I. zvezek (rastline) že do avgusta t. l. gotovo, prosim vse tiste sodelavce, ki so že odpisali dr. Vurniku kaj gradiva in ki ga nameravajo do določenega roka zbrati, naj mi to naznani. Prosim pa tudi gg. učitelje, učiteljice, duhovnike in druge, ki živijo med narodom in prisluškujejo še živemu vrelcu narodnega izročila, da se mi blagovolijo javiti za sodelovanje. Na Slovence odpade 5—6 pol od 50, ki jih bo obsegal I. zvezek. Čim več

KNJIGARNA

UČITELJSKE TISKARNE
Ljubljana — Frančiškanska ulica 6

bo dobrega gradiva, tem bolj častno bomo zastopani. Zato čimprej na delo! Kdor želi navodil za zbiranje, naj se javi na naslov: Dr. Fran Kotnik, inspektor prosv. odd. kraljevske banske uprave v Ljubljani, Levstikova ulica 21/II.

— **Za pouk zemljepisja in zgodovine** v osnovni šoli se poslužite Polakovega Zemljepisa za III. in IV. razred osnovnih šol in njegove Zgodovine za III. in IV. razred osnovnih šol.

— **Priporočajte otrokom**, da si za pouk zemljepisa in zgodovine nabavijo Polakov Zemljepis za III. in IV. razred osnovnih šol in Zgodovino za III. in IV. razred osnovnih šol.

— **»Samoupravno gospodarstvo«** v dravski banovini je naslov brošure, ki jo je pravkar izdala kraljevska banska uprava dravske banovine. Vsebuje ta-le poglavja: Občine, sreski čestni odbori, banovina, razvoj samoupravnih financ, davčna obremenitev kmetkega prebivalstva in stanje samoupravnih dolgov. — Vsi izdatki občin dravske banovine so znašali po odobrenih proračunih (izvzeto je mesto Ljubljana) v l. 1930. Din 109 milijonov 749.000.—; v l. 1931. Din 119 milijonov 691.000.— ter v l. 1932. pa Din 104 milijonov 855.000.—. Izdatki so narasli ravno v l. 1930. in 1931. zaradi velikih bremen, ki jih

je zakonodaja naložila samoupravnim telesom. Predvsem nalaga zakon o narodnih šolah občinam dajatve za stanarino in kurivo učiteljstva in nagrade veroučiteljev. V selških občinah dravske banovine gre nad 30% proračuna za narodno prosveto. Iz šolskih proračunov pa gre 66% vseh izdatkov na račun teh novo uvedenih bremen. Nadalje je zakon o notranji upravi prenesel na občinski proračun za vzdrževanje poslopja sreskega načelstva in stroške za policijo. Zakon o pospeševanju kmetijstva obvezuje občine, da morajo prispevati vsaj 10% vseh rednih proračunskih izdatkov za kmetijske fond. Zakon o zdravstvenih občinah nalaga večja bremena samostojnim zdravstvenim občinam; enako tudi zakon o zaščiti učencev, o asanaciji vasi in o šolskih poliklinikah. Po zakonu o samoupravnih cestah so se nekatere državne ceste uvrstile v banovinske ceste in nekatere banovinske ceste v občinske.

Osebnе zadeve

i— **Prevedeni** so iz pripravniške v IX. skupino učitelj(ce): Koželj Miroslava iz Sv. Petra pod Sv. gorami; Demšar Zlatka iz Radotovičev; Jenko Mihaela iz Zagorja ob Savi; Bidovec Martin iz Lemberga; Čeh Ana iz Sostra; Kukovičič Ljudmila iz Šmarja pri Jelšah.

—i **Napredovali** so v VIII. skupino nastopni učitelji: Iglar Rajko iz Slovenjgradca; Persoglio Marija iz Šafarskega; Kodrič Rudolf iz Vuhreda; Brumen Ana iz Sv. Miklavža; Petrač Franc iz Gorice; Hribnik Karolina iz Makol; Perkavac Celestin iz Šmartnega p. S. gor; Cvetko Martina iz Črešnjevca; Kokalj Jagoda iz Šmarja pri Jelšah; Berlot Srečko iz Moravč; Terčak Stanko iz Marenberga; Skulj Bogomila iz Zagorja ob Savi; Zorko Valerija iz Sv. Jurja v Sl. g.; Zomer Franc iz Sevnice; Rupar Marija iz Selc; Štolfa Vida iz Selc; Terpin Ana iz Dobernič; Igljč Rozalija iz Bizeljkega; Modic Ana iz Kočevja; Petek Kristina iz Runeča; Ostanek Franc iz Vodice; Zupan Friderika iz Preske; Vižintin Vera od Sv. Jurja; Čermelj Henrik iz Sv. Vid; Mislej Alma iz Studencev; Janko Marija iz Rajhenburga.

Učiteljska knjigarna podružnica

Maribor — Tyrševa ulica štev. 44

V VII. skupino: Velnar Amalija iz Murske Sobote; Ahčin Natalija iz Ljubljane; Buh Erna iz Jesenic; Hofbauer Justina iz Hrastnika; Držaj Jožica iz St. Vida; Sever Vera iz St. Jerneja; Španger Amalija iz Studencev pri Mariboru; Kotnik Pavla iz Lehna; Jelenc Ivana iz Prečnice; Einspieler Maksimilijan iz Dola; Flajs Andrej iz Zelimelj; Suštaršič Josip iz Rakeka; Selan Marija iz Hrušice; Vivoda Zofija iz Cerkelj pri Kranju; Petrovič Marija iz Studenca-Iga; Medic Roza iz Koprivnika; Michelltsch Gabrijela iz Vel. Lašče; Povh Stanko, Markizeti Marija iz Jesenic; Rupnik Adela iz Kočevja; Nagelschmid Josipina iz Hajdine; Peyha Jakobina iz Šmarja pri Jelšah; Gabrijelčič Zofija iz Murske Sobote;

v IX. skupino: Humek Vera, učiteljica gospodinjstva v Ljubljani.

Če žele te in glad mori,

a skopo v žepu ti zveni,
za mal denar postregel rad
ti »Daj-Damov« bo avtomat.

Ker se pravkar dotikamo ČSR, naj navedem besede, ki jih je spregovoril nemški pesnik Gerhart Hauptmann, čigar 70. življenjski jubilej je praznovano nedavno ne samo nemški narod, temveč ves svet o prvem Čehoslovaku, prezidentu Masaryku. Besede pesnika Hauptmanna navajam tudi v zvezi z bližnjim rojstnim dnevom vzor-Slovana — tatička Masaryka (* 7. marca 1850.).

Isti dan, ko je imel jubilan Hauptmann predavanje v praškem Penklubu, je bil sprejet tudi od šefa ČSR g. Masaryka na gradu v Lányh. O tem obisku pove Hauptmann med drugim: »Z visokim državnikom sva govorila domala dve uri. O vsečem. O umetnosti, filozofiji, literaturi in tudi o politiki. V takih razgovorih pa se pokaže, da je prvi državljani čehoslovaške republike orientiran o vseh vprašanjih do neskončnosti. Masaryk ni samo najboljši učen mož sveta, on je tudi eden največjih filozofov in modrijanov našega časa.«

Veliki Nemec končuje svoje pripovedovanje: »Ko bi kdaj res prišlo do uresničenja Združenih držav Evrope, vem koga si bomo poiskali za prvega predsednika ZDE!«

Tako je jubilan pesnik Gerhart Hauptmann povedal tudi javno o velikem slovaškem predstavniku, čigar čudovito življenjsko pot od kovaškega nakovala do predsedniškega stola in vse njegove velike zasluge za čehoslovaški narod in vse Slovence bomo spet prikazali mladim Jugoslovancem ob priliki rojstnega dne T. G. M. preje, kakor bo pretekel mesec dni.

Te dni spravlja praška vlada pod streho državni proračun. Ob priliki, ko je stopil pred poslance prosvetni minister dr. Derer in utemeljeval zahteve svojega resora, se je sprožila debata o osnutku šolskega zakona, ki ga je dr. Derer pred tedni prinesel v svoji aktivnosti v parlament (kakor sem omenil že v prejšnjem odstavku). Skupina slovaških revizijo-

— **Podporno društvo državnih banovinskih uslužbencev dravske banovine** v Ljubljani ima svoj redni občni zbor v soboto dne 4. marca 1933. v salonu gostilne pri Mraku, Rimska cesta 4. Začetek ob 19.30 uri. Dnevni red: 1. Poročilo odbora. 2. Poročilo pregledovalcev računov. 3. Volitev dveh članov odbora in dveh pregledovalcev računov. 4. Olajšanje pogojev pristopa k društvu. 5. Predlogi odbora. 6. Predlogi članov. 7. Slučajnosti.

— **Sreski šolski nadzorniki — V. skupina.** Tovariše nadzornike, ki so se obrnili na sekcijo z vprašanjem glede V. skupine, obveščamo, naj vložijo prošnje na osnovi § 346. uradniškega zakona na pristojno oblast.

— **V 24. številki »Učiteljskega tovariša«** je bilo objavljeno, da vodi orkester mladinskega zbora tovariš »Muršec« — kar pa je pomotno. Mladinski zbor kot orkester v Podpeči vodi šolski upravitelj: Mihev Ivo.

Učiteljski pravnik

KURIVO UČITELJSTVA NARODNIH ŠOL

Po § 23. zakona o narodnih šolah, točka 3, imajo šolske občine dolžnost »dajati kurjavo za šolo, učitelja in šolskega slugo, ako stanujeta v šolskem poslopju«. V § 84. pa je določeno: »Vsi državni učitelji narodnih šol imajo pravico na stanovanje, oziroma stanarino po § 23. in § 29. tega zakona, kakor tudi na kurivo po deželi.

Kurivo upravitelj in učiteljev po deželi je zakonito določen službeni prejemek, ki jim pripada po določitvi zakona o narodnih šolah.

Ker še ni izdan pravilnik k zakonu o narodnih šolah, ki bi določal točno pripadajočo količino kuriva učiteljstvu in da se uvede enotno dodeljevanje količine kuriva po krajevnih šolskih odborih v dravski banovini, je izdala kraljevska banska uprava pod IV No. 12.624/25—30 z dne 3. I. 1931 v okrožnici navodila, kakor sledi:

»Dokler ne odredi ministrstvo prosvete drugače, odločam, da dajo krajevni šolski odbori v smislu §§ 23. in 84. zak. o nar. šolah šolskim upraviteljem in učiteljem (icam) toliko kuriva, kolikor ga ti neobhodno potrebujejo za dovoljno ogrevanje stanovanja in za kuho onim, ki imajo lastno gospodinjstvo, oziroma onim, ki si sami kuhajo.

Pri poročenih znaša v zimskem času največja uporabna količina 1 m³ mesečno, v letnem času po ½ m³ suhih, trdih drv, pri ne-

Oddelek za učila

Ljubljana
Maribor

poročenih pa polovica od te količine. V kolikor so do sedaj sprejemali učitelji kurivo preko te označene količine, je smatrati, da so sprejeli to na račun bodočih mesecev.

Sporazumno s krajevnim šolskim odborom se kurivo lahko naknadi v denarju.

Ta okrožnica kraljevske banske uprave pa se je razveljavila z novo okrožnico z dne 1. februarja 1933, IV No. 17.486/2, ki se glasi:

»Povodom pritožbe nekega šolskega upravitelja je glede količine kuriva, katero imajo prejemati učiteljstvo narodnih šol po čl. 23. in 84. zakona o narodnih šolah od krajevnih šolskih odborov, odločilo ministrstvo prosvete z odlokom z dne 12. decembra 1932, O. N. br. 87.450 nastopno:

nistov, kakor jih naziva praški tisk, očita ministru, da so dr. Derer in praška vlada proti Slovacom sploh premačehovski. Ne omenjam tega iz političnega gledišča, temveč uporabljam le za uvod v zanimiv prikaz napredka slovaškega šolstva od prevratnih dni pa do danes.

Poslanec dr. Ivanká je prihranil ministru dr. Dererju obrambni govor in je raje v imenu svojih tovarišev naštel napredek šolstva v svoji ožji domovini, kar je edino zasluga sedanje republike.

Dr. Ivanká je naglasil: Slovaški problem je državni problem. Če hočemo imeti močno ČSR, moramo imeti zdravo in zadovoljno Slovaško. Slovaki mora biti močan kulturni in gospodarski činitelj države; kajti: ni Slovačkov brez Čehov in ni Čehov brez Slovačkov; brez enega teh činiteljev ni mogoče skupnega življenja.

Slovaki — tako je tolmačil v parlamentu dr. Ivanká — niso o tako mogočnem dvigu šolstva na Slovaškem sanjali niti v najbolj fantastičnih dneh. V teh letih slovaško šolstvo ni delalo le ogromnih korakov, temveč rekordnih skokov.

Pa naj govore o tem kar številke:

Pred prevratom niso imeli Slovaki niti enega otroškega vrta, zdaj jih imajo 98!

Ob prevratu je bilo na Slovaškem madjarsko-slovaških osnovnih šol (bile so le utrakvistične!) 186, danes pa je slovaških osn. šol 3125. Samo ruskih osnovnih šol je na Slovaškem 89. Leta 1918, je bilo na slovaškem ozemlju slovaških meščanskih šol — 0, — v letu 1933. pa jih je 125. Tudi Rusi niso imeli na Slovaškem v letu 1918, nobene meščanske šole, zdaj imajo 1.

Madjarska uprava je pritiskala pred prevratom tudi Nemce. V letu 1918, niso imeli ti nobene meščanske šole, zdaj jih imajo 6.

Čehoslovaški državljani madjarske narodnosti pa imajo v letu 1933. 18 meščanskih šol na ozemlju Slovaške.

Jože Zupančič:

Pogled skozi prosvetno lino k severnim bratom

Šolska reforma na Poljskem in v ČSR. — Pesnik Hauptmann o velikem Masaryku. — Kulturni napredek Slovaške po osvobojenju.

Kakor nas zanimajo nad vse dogodki vsakdanjega življenja, ki jih doznavamo iz domovine naših severnih bratov, tako nas tembolj zajamejo njih zadeve, ki spadajo v našo stroko. Vprašanja iz šolskega področja pa moramo motriti z vso pozornostjo: primerjave dognanj na šolskih poljih, njihovih in naših, naj nam bodo za kažipot pri graditvi slovaškega šolstva in slovanske kulture.

Bežen pogled k Poljakom in Čehoslovacom nam beleži dva zanimiva dogodka, ki nas zanimata zlasti z učiteljskega stališča. Z letošnjim letom je stopil na Poljskem v veljavo novi šolski zakon, ki ga je predložil Sejmu prosvetni minister g. Jedrzejewicz.

Prostor, določen temu pisanju, ne dovoljuje, da bi prikazal novi učni načrt v podrobnosti, niti ga zato ne morem razčleniti in primerjati z našim. V ilustraciji prepotrebne poljske šolske reforme naj navedem le, da so pripravljali podlago za novi načrt že več let, domala celo desetletje. Prejšnji šolski sistem ni kazal prav nobenih opor, ki jih nujno potrebuje sodobna, nacionalna država. Zato pa je dal sedanji minister g. Jedrzejewicz svoji domovini pravce v demokratično smer prav potom šolske reforme. Enotno šolstvo naj vzgaja državljane, kakor to zahteva sodobna demokracija. Prav osnovno šolstvo naj pobija v glavnem analfabetstvo, novi zakon pa naj dvigne dosedanj nizki procent šolske obveznosti.

Stari grški rek »Sveto služimo sveti domovini« naj zajame tudi poljsko mladež.

Prosvetna šestletka bo razširila omrežje enotnega šolstva, vsi zahtevki lani sprejetih reform se bodo izvedli do l. 1939.

Že dosedaj nam je veljal patriotizem poljskega brata za svetel zgled, poljskemu učiteljstvu pa bo novi zakon omogočil, da postavi pri vzgoji mladine kremenit temelj mladi, demokratični republiki. Dobra šola vzgaja dobre državljane. In takih naša severna slovanska trdnjava, v katero butajo prav v zadnjem času od zapada nevarni udarci, nad vse potrebuje.

Jugoslovanski učitelji pa tudi vneto zasledujemo dogodke v ČSR, koder pripravljajo novi osnutek šolskega zakona. Čehoslovaški osnutek bo gotovo vzoren izvod prosvetnega zakona, saj so znani baš Čehi kot najbolj prosvitljen narod v Evropi, ki so se v statistiki analfabetizma postavili na najodličnejše mesto, in se je njih procent nepismenih približal — ničli.

Sedanji čehoslovaški prosvetni minister dr. Derer je predložil praškemu parlamentu osnutek novega zakona. Temeljna misel Dererjevega načrta je: enotno šolstvo in popolno poddržavljenje šolskega pouka. Moti se, kdor misli, da so vse politične stranke s pohvalo sprejele vodilni princip novega šolskega zakona. Osnutek že obravnavajo na shodih in sestankih širom republike, ki bo dobila s tem okvirni šolski zakon za vse pokrajine. Posebne glavne razprave pa se vrše v parlamentu.

Prosvitljeni čehoslovaški narod ve, da bo novi zakon za zvezdo-vodnico vsemu narodu za dolga leta. Na šolskem vprašanju so zainteresirane prav vse stranke. In teh nimajo v ČSR malo; in so tudi kaj razborite.

Šola je temelj življenja!

Tako sem čital nad vhodom v šolo nedaleč od kolodvora v črnem Plznu. In dober temelj šoli postavljajo v ČSR z dobrim zakonom.